

Mirades al Món.

Canvi climàtic i aigua: efectes sobre les migracions globals

Francesc Mauri durant la seva intervenció a la taula rodona "Canvi climàtic i aigua".

RRB

COMISSIÓ DE COOPERACIÓ

Des del 2008 la Comissió de Cooperació Internacional de l'Ajuntament d'Alella organitzem les Jornades de Cooperació Internacional Mirades al Món, amb l'objectiu de tenir un punt de trobada per reflexionar sobre les desigualtats i els desequilibris entre el Nord i el Sud i les seves causes. Ens interessa acostar-nos a la cooperació al desenvolupament i la justícia social, entendre com s'està in-

tentant donar resposta a les desigualtats, la responsabilitat que hi tenim i construir un món més just per a tothom.

Amb aquest objectiu enguany hem decidit, sota el títol *Accés a l'aigua: dret humà en perill!*, tractar el problema del canvi climàtic i com afecta en l'accés a l'aigua dels diferents pobles i territoris. Element imprescindible per sobreviure. També ens interessa analitzar una de les conseqüències més

evidents d'aquesta manca d'accés a l'aigua, les migracions per motius mediambientals de les quals gairebé no sabem res, perquè no són a l'ordre del dia dels grans mitjans de comunicació.

Accés a l'aigua: dret humà en perill!

L'Organització Mundial de la Salut (OMS) recomana un total de 100 litres d'aigua per persona i dia, com a mínim, per tal de ga-

rantir-ne el consum bàsic. Aquesta quantitat inclou tant les necessitats domèstiques com la part proporcional d'aigua consumida en hospitals, escoles, negocis, etc. D'aquesta manera, s'estima que una persona es troba al llindar de la pobresa de l'aigua si el seu accés a aquest bé oscil·la entre els 50 i 20 litres diaris.

L'OMS estima que l'escassetat d'aigua afecta ja quatre de cada deu persones al món, tot i que la xifra es reparteix de manera desigual depenent del territori. Així, països com Moçambic tenen una mitjana de consum de 5 litres per persona i dia, mentre que als Estats Units se'n consumeixen uns 575 litres per persona i dia.

La resolució de l'assemblea general de les Nacions Unides del 2010 reconeix l'accés a l'aigua com a dret humà essencial, i recomana tenir accés a una quantitat d'aigua suficient per a l'ús domèstic i personal que sigui segura, acceptable, assequible (els costos de l'aigua no haurien de superar el 3% dels ingressos de la llar) i accessible físicament (la font d'aigua ha de trobar-se a menys de mil metres de la llar i recollir-ne no hauria de superar els trenta minuts).

Tot i així, avui 750 milions de persones continuen privades d'aquest dret humà i es troben concentrades en països poc desenvolupats. Per exemple, en tres d'aquests països (Moçambic, Papua Nova Guinea i la República Democràtica del Congo) més de la meitat de la població no té accés a aigua potable.

La manca d'aigua apta per al consum pot tenir conseqüències tràgiques, especialment per als infants a causa de la seva vulnerabilitat a malalties diarriques associades a l'escassetat d'aigua, el sanejament inadequat, les aigües contaminades amb agents patògens de malalties infeccioses i la falta d'higiene. S'estima que 1,5 milions d'infants menors de cinc anys moren cada any en països en procés de desenvolupament a causa de malalties diarriques.

La dificultat per aconseguir aigua també té uns altres efectes per a les dones i nenes, perquè el temps que dediquen per anar-la a buscar l'han de restar del que podrien utilitzar per realitzar tasques com ara formar-se, tenir temps d'oci o de descans, etc. També s'ha de tenir en compte la perillositat que comporta aquesta feina. En paraules de Ban Ki-moon, exsecretari general de les Nacions Unides: "El problema de l'aigua va més enllà de la qüestió de l'accés. En molts països, les nenes es veuen obligades a abandonar l'escola a causa de la falta d'instal·lacions sanitàries i les dones pateixen violacions i agressions quan van a buscar aigua o quan utilitzen els banys públics."

Però hi ha un altre tipus de factor de desigualtat que s'afegeix al nivell de riquesa

Beatriz Felipe, experta en el fenomen de les migracions climàtiques, va ser una de les ponents de la taula rodona.

del país: el fet de viure a la ciutat o a l'àmbit rural. D'aquests 750 milions de persones amb dificultats per accedir a aigua potable, el 90% viuen en zones rurals. Segons l'informe de l'OMS sobre l'accés a aigua publicat el 2017, dels 161 milions que utilitzen aigües superficials no tractades, 150 milions viuen en zones rurals.

Canvi climàtic i migracions

Un cop exposada la situació de l'accés a l'aigua a escala internacional ens interessa molt poder analitzar quines conseqüències

"EN MOLTS PAÏSOS, LES DONES PATEIXEN VIOLACIONS I AGRESSIONS QUAN VAN A BUSCAR AIGUA"

i efectes té aquest fenomen. Amb aquest objectiu vam programar una taula rodona amb el títol *Canvi climàtic i aigua: efectes sobre les migracions globals*, que va comptar amb la participació de Francesc Mauri com a meteoròleg expert; Gabriel Borràs com a expert en aigua i canvi climàtic, i Beatriz Felipe, experta en el fenomen de les migracions climàtiques.

Entre tots tres ens van fer un dibuix del complicat entrellat que representa aquest tema. Junts ens vam endinsar en la complexitat del canvi climàtic i les seves conseqüències, apuntant la relació que té amb els desastres naturals, les sequeres, l'accés

a l'aigua –ja de per si difícil en molts territoris–. I es va acabar delimitant la relació lògica i natural que tenen aquests fenòmens amb les migracions i els desplaçaments de persones a escala mundial.

És un tema molt complex perquè les migracions són sempre multicausals i els factors climàtics sovint es troben emmascarats per les conseqüències econòmiques que comporten, com per exemple les persones que migren de zones rurals perquè l'agricultura ja no dona prou per poder sobreviure: *a priori* sembla que són migrants per motius econòmics, però el rerefons és un procés de desertificació de la seva terra que causa sequera i, per tant, un col·lapse del model agrícola tradicional.

En el món acadèmic s'està començant a posar el focus en aquest tema, tot i que no hi ha actualment estadístiques fiables que puguin aclarir el fenomen. Sí que sabem del cert que es mobilitzen més persones per desastres naturals que per conflictes armats, tot i que als mitjans de comunicació la imatge que es transmet és la contrària.

Jurídicament no hi ha la figura del refugià climàtic. Tan sols hi ha el cas d'un habitant de les illes Kiribati que va sol·licitar l'estatut de refugià climàtic, però l'hi van denegar perquè no existeix en cap legislació actual.

Finalment vam donar-nos un temps de reflexió sobre quines són les actuacions que tenim al nostre abast des d'Alella per tal de poder incidir-hi, encara que sigui a petita escala perquè tothom hi té una part de responsabilitat i hi pot aportar un granet de sorra, en aquest món global que no hi entén de fronteres fetes pels homes. ●